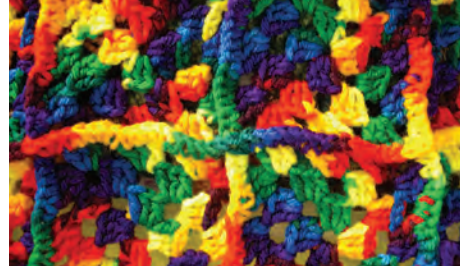

Oog voor mij

KLEINSCHALIG WONEN

zorgspectrum

December 2010

Een speciale uitgave van 'Oog voor mij' voor alle medewerkers, oproepkrachten en vrijwilligers van Zorgspectrum over kleinschalig wonen. Een onderwerp dat 'hot' is in zorgland. Zorgspectrum heeft zich in de rij van organisaties geschaard, die deze vorm van zorgverlening aan mensen met dementie biedt. In dit nummer komen medewerkers van Zorgspectrum aan het woord en ook die van

collega-organisaties. Tevens word je geïnformeerd over de kleinschalige 'activiteiten' die vanaf mei jl. zijn gestart en welke projecten er de komende jaren gebouwd worden.

Heb je behoefte om te reageren? Graag! Heb je vragen? Stel ze aan de werkgroepleden die in dit nummer worden voorgesteld of aan je locatiemanager.

Een aantal medewerkers heeft in september een symposium kleinschalig wonen bezocht. Hieronder een korte impressie van hun ervaringen.

Helemaal onder de indruk was en ben ik van het symposium. En dan met name over de wondere wereld van dementie. Ooit had ik in het Alzheimer Café kennisgemaakt met Anneke van der Plaats. Zij heeft samen met Bob Verbraeck een boek over deze wondere wereld geschreven. Van deze laatste hebben wij op het symposium een workshop gehad. Nou, dat was effectief, herkenbaar en zeer boeiend. Hij laat je kijken naar je handelen en geeft heel veel bruikbare tips. Ik ben zo enthousiast dat ik de locatiemanager heb gevraagd om meer... en dan voor het hele team; alle collega's.

Teuni v.d. Heuvel, Cozo Hof van Batenstein

Groepsdynamiek

Het symposium kleinschalig wonen heeft mijn kennis over dit onderwerp verder uitgebreid. De gehouden presentaties waren prettig om naar te luisteren, kort en bondig verteld en maakten mij nieuwsgierig naar het vervolg, de workshops die in de middag plaatsvonden.

De presentatie van Roos Rijnen over groepsprocessen en groepsdynamiek sprak mij aan. Het maakt mij bewust hoe belangrijk een verzorgende of begeleider is. Zij vervullen een spilfunctie binnen de groep en zijn de regisseur van de groepsdynamiek. Een eye-opener voor mij was ook om de overtuiging los te laten dat het gezellig moet zijn. Er moet ruimte zijn om ruzie te maken. Huiselijkheid en gezelligheid zijn geen doel op zich, wel het gewone leven.

Elise Wunnink, Cozo Zuilenstein

Tips voor het omgaan met groepsprocessen

- Accepteer elke bewoner in zijn levensgeschiedenis en accepteer zijn belevingswereld als waarheid.
- Hanteer niet je eigen normen en waarden, maar toon begrip voor alle partijen. Kies nooit partij voor een van de bewoners!
- Regisseer het groepsproces door te VOLGEN in plaats van te leiden. Observeer eerst goed wat er gebeurt, heb geen doe-doel in je interventie, maar probeer alleen de stress van de bewoner zo laag mogelijk te houden.
- Wijs geen dader en geen slachtoffer aan, maar laat iedereen in zijn waarde. Ondersteun beiden in het conflict. Hou de regie en stuur zodanig dat elke bewoner een andere richting kiest uit zichzelf, dus zonder dwang.

Annelies van Riemsdijk, diëtiste

Eigen woonplek

De belangrijkste gedachte achter kleinschalig wonen is de eigen woonplek: het is het huis van de bewoners. Als medewerker kom je ondersteunen. Je bent te gast. Dat betekent dat je niet zo maar komt binnen lopen. Je maakt van tevoren een afspraak en je belt aan. Onaangekondigd komen binnen lopen kan alleen als de bewoners dat prettig vinden. Is dat anders dan in een grootschalige omgeving? Zoals we nu meestal werken? Als het goed is niet. Maar voordat we het in de gaten hebben, voelt dat als onze eigen plek en niet als de woonplek van de bewoner. Waar de bewoner het voor het zeggen heeft. Goed om op te blijven letten.

Willy Boersma, fysiotherapeut

Kleinschalig wonen: 'small is beautiful'

Gert-Jan Waterink Lid Raad van Bestuur

Het aandeel kleinschalig wonen neemt binnen de psychogeriatrische zorg sterk toe. De ervaringen tot nu toe zijn erg positief. Ik heb zelf meerdere kleinschalige woonvormen bezocht, onder andere in Amersfoort (Birkhoven) en ik was onder de indruk van de gezellige, warme sfeer en de rust binnen de woning.

Toevallig kreeg ik de kans om naast de verzorgenden ook te spreken met familieleden en vrijwilligers die ook daar aanwezig waren. Allemaal onderstreepten zij met veel enthousiasme de positieve ervaringen binnen de kleinschalige woonvorm.

In de kleinschalige woonvoorzieningen staan naast zorg, het wonen en welzijn van de bewoners voorop en wordt er gestreefd naar een situatie zoals thuis. En dat zie je ook direct, zowel de inrichting alsook de voorzieningen zijn net als thuis: een gewone woning ingericht voor 6 personen, met een gezellige zithoek en een grote keukentafel... Het maakt dat je je direct thuisvoelt. Géén grootschalige instituutskenmerken, géén dravende medewerkers, geen ratelende karren... nee, de dynamiek van een gezin in een normaal huis.

Er is een enorme diversiteit in soorten kleinschalig wonen en er zijn pogingen gedaan om het begrip te verhelderen (onderzoek door het Trimbos-instituut en het Vumc).

Deze experts hebben 6 thema's aangegeven waaraan zij de meeste waarde hechten, nl.:

- 1 Een bewoner blijft een bewoner in voor- en tegenspoed,
- 2 er wordt een normaal huishouden gevoerd,
- 3 de bewoner heeft de regie over de inrichting van zijn dagelijks leven,
- 4 de medewerkers zijn onderdeel van het huishouden,
- 5 bewoners vormen met elkaar een groep en
- 6 de woonvorm is gevestigd in een archetypisch huis.

Deze thema's geven houvast bij het gesprek over kleinschaligheid. Dit zijn thema's die ook meelopen in het kleinschaligheidsprogramma dat nu draait binnen onze organisatie. De renovatie van De Geinsche Hof maakt dat kleinschalig wonen binnenkort in Nieuwegein gaat starten en ik ben ontzettend benieuwd hoe dit gaat worden. Een prachtige kans om op een andere manier onze bewoners te begeleiden, waarbij we moeten streven om al het goede wat we nu hebben mee te nemen en te combineren met de nieuwe uitgangspunten van de kleinschaligheid. Dit moet leiden tot een betere kwaliteit van leven

Voor medewerkers zal de omschakeling naar kleinschalige woonvormen bijzonder ingrijpend zijn. Ze krijgen te maken met een andere bedrijfscultuur en een ander takenpakket. Van de andere kant krijgen zij de mogelijkheid veel zelfstandiger te gaan werken. In de recent gehouden ronde-tafel-gesprekken heb ik gemerkt dat de meeste medewerkers hier veel zin in hebben.

MEER REGELRUIMTE, MEER AUTONOMIE EN MEER RUIMTE OM JE DAG MET DE BEWONERS ZELF IN TE RICHTEN.

Doordat er in veel kleinere vaste teams gewerkt gaat worden, zal er een grotere binding ontstaan met de mensen daar wonen.

Van harte hoop ik dat wij over een aantal jaren tevreden terugkijken en volop de stelling ondersteunen dat het kleinschalig wonen ons veel goeds heeft gebracht.

Kleinschalig wonen: visie, samenwerking en scholing

Winst, vergissingen en valkuilen

In de jaren dat ik werkte in Almere – een groeistad waar steeds maar wordt gebouwd – heb ik als psycholoog in de verpleeghuiszorg de nodige ervaring op kunnen doen met het opzetten en werken in kleinschalige woonvormen voor mensen met dementie. Ik heb met eigen ogen kunnen zien wat kleinschalig wonen en werken doet met bewoners en hun familie, met medewerkers, wat de winst is, wat er bij komt kijken en welke vergissingen en valkuilen op de loer liggen. Het was een feest om daarin samen te werken met gedreven pioniers op het gebied van kleinschalig wonen. Ik vind het een prachtige ontwikkeling dat kleinschalig wonen in korte tijd in heel Nederland populair is geworden en nu ook door de politiek wordt omarmd. Er zijn inmiddels ongeveer 400 kleinschalige woonvormen voor ouderen in den lande gerealiseerd en dit aantal loopt snel op. Vrijwel elke zorgaanbieder die met renovatie of met nieuwbouw bezig is, doet dat met kleinschalige woonprojecten. Ik ben blij dat Zorgspectrum van harte aansluit bij deze ontwikkeling. Het is een mooi vervolg op de eerdere omslag in onze organisatie naar belevingsgericht werken.

Leer- en doernetwerk competente medewerkers

Zorgspectrum heeft enkele medewerkers afgevaardigd naar het provinciale 'Leer- en doe-netwerk competente medewerkers binnen kleinschalig wonen voor mensen met dementie'. Dit netwerk is in oktober 2009 van start gegaan met het doel samen te werken om zo van elkaar te leren en nieuwe inzichten te ontwikkelen. De provincie Utrecht financiert dit provinciale netwerk omdat zij de groei en kwaliteit van kleinschalige woonvormen wil bevorderen. Dit netwerk richt zich op onderzoek naar voorwaarden voor het welslagen van kleinschalig wonen, en op scholing en coaching van medewerkers. De werkgroep waar ik aan deelneem richt zich op bijscholing van zittende medewerkers.

Werken vanuit de relatie met de bewoner

Bij kleinschalig wonen hoort een andere manier van denken en doen dan men gewend is in de traditionele verpleeghuiszorg. Het brengt met zich mee dat medewerkers nog meer dan voorheen werken vanuit de relatie met de bewoners en zich verbinden met ieders leefwereld, levensgeschiedenis, familie en naasten. Het vereist zelfstandiger werken en een andere wijze van samenwerken. Op een kleinschalige woonvorm werk je meer alleen en zelfstandig, terwijl je wel op elkaar aangewezen blijft. Het takenpakket wordt breder en accenten in het werk verschuiven. Verzorgenden krijgen een spilfunctie in het woonklimaat, de daginvulling en het groepsproces. Ook leidinggevend en andere disciplines dienen hun werkwijze aan te passen. Een gezamenlijk voorbereidings- en scholingstraject is dan ook onmisbaar als een organisatie de omwenteling maakt naar kleinschalig wonen.

Gewoontedier

Veranderen is lastig. Een mens is een gewoontedier, en een lang bestaande instellingscultuur kan hardnekkig zijn. Wie al jaren gewend is aan een bepaalde manier van werken, kan zich nauwelijks een voorstelling maken van hoe het ook anders kan.

HET IS EEN HELE KUNST OM HET OUDE 'INSTELLINGSDENKEN EN -HANDELEN' LOS TE LATEN EN TEGELIJKERTIJD HET GOEDE TE BEHOUDEN.

Het is binnen een organisatie van belang elkaar in dat proces niet kwijt te raken. Wie zijn daarin de trekkers en hoe krijg je iedereen mee? Dat is in elke organisatie een zoektocht.

Je ziet dat de verwachtingen over kleinschalig wonen zeer uiteen kunnen lopen, van hoog gespannen tot bezorgd dat er veel verloren zal gaan. Belangrijk in de aanloop is dat er gelegenheid is om die verwachtingen uit te spreken en na te gaan in hoeverre ze kloppen. Het kan nodig zijn allerlei veronderstellingen over kleinschalig wonen te ontzenuwen, bijvoorbeeld dat 'net als thuis' betekent dat het werk net zo goed door huisvrouwen kan worden gedaan, dat er geen andere disciplines meer betrokken hoeven te zijn, dat familie als vanzelf veel bij zal springen of dat huishoudelijke activiteiten als koken en strijken ten koste gaan van aandacht voor de bewoners. Idealiter zou iedereen de kans moeten krijgen om eens mee te lopen in een kleinschalige woonvorm.

Heldere visie; een jas die past

Het allerbelangrijkste bij kleinschalig wonen is echter een heldere visie. Omdat je in een kleinschalige woonvorm in het dagelijks handelen minder houvast hebt aan elkaar, is de visie extra belangrijk – die heb je nodig om steeds weer op terug te kunnen vallen bij vragen en dilemma's die zich voor doen in het werk. Samen helder hebben wat je belangrijk vindt in de zorg.

ALLEEN EEN VISIEVERHAAL OP PAPIER IS NIET VOLDOENDE, ER DIENT VOORTDUREND UITWISSELING, TOETSING EN ONDERSTEUNING TE ZIJN.

De visie moet te zien zijn in alles wat medewerkers doen, bedenken en uitstralen. De visie moet een jas zijn die past.

Ondersteuning en coaching

Een eenmalig scholingstraject is daarbij niet voldoende; er dient ook goed te zijn bedacht hoe die visie blijvend ondersteund wordt. Ondersteuning en coaching zijn beslist nodig. Daar ligt een belangrijke rol voor de leidinggevende en de psycholoog. Juist omdat medewerkers vaak alleen werken, is een zichtbare leidinggevende die stimuleert, de visie van harte uitdraagt, de helpende hand biedt, heel belangrijk. Omgangsoverleg kan een veilige plek bieden om van gedachten te wisselen, stoom af te blazen en ideeën te toetsen aan die van anderen. Ook is een multidisciplinaire aanpak belangrijk. Verzorgenden moeten kunnen rekenen op de deskundigheid van verschillende disciplines en er niet alleen voor staan. Die multidisciplinaire samenwerking lukt alleen als er van het begin af aan duidelijke organisatorische afspraken zijn voor ontmoeting en uitwisseling, zowel over individuele bewoners als over overstijgende zaken. Kleinschalig wonen is een prachtig maar kwetsbaar systeem. Het begint met een goede gezamenlijke voorbereiding en start.

Marja Vink
Klinisch psycholoog

Kleinschalig bouwen

Kleinschalig wonen, werken en bouwen is een drie-eenheid, die samen voor de ideale woon- en werkomgeving moeten zorgen. Bouwen is daarbij van groot belang, want de stenen en de aankleding daarvan bepalen in grote mate deze woon- en werkomgeving. Maar hoe bouw je nou kleinschalig?

De basis van het kleinschalig wonen is een vlekkenplan, waarbij 6 studio's, een gezamenlijke huiskamer en gezamenlijke voorzieningen één woongroep met één entree vormen. Een studio bestaat uit een zit-/slaapkamer en een individuele badkamer. Meerdere woongroepen vormen één cluster.

Deze basis is verder uitgewerkt in een standaard programma van eisen voor kleinschalig wonen.

Op dit moment zijn diverse projecten tot een concreet ontwerp uitgewerkt. In de uitwerking zitten verschillen, afhankelijk van de plek waar gebouwd wordt. Is het een op zich zelf staand gebouw of zijn de groepen onderdeel

van een groter woongebouw? Dat verschilt van project tot project. Als gevolg daarvan zijn bijvoorbeeld in Bunnik gescheiden woon- en eetkamers ingetekend, met de keuken daar tussen in, op Richterslaan (Nieuwegein) krijgen de bewoners in verhouding meer individuele leefruimte.

In de praktijk geeft het ontwerp van Ervenstaete (Houten) duidelijk weer hoe kleinschalig wonen kan worden. Links staat een van de huiskamers weergegeven, rechts een studio. De Geinsche Hof is het eerste project waar kleinschalig wonen gebouwd wordt. In december 2010 gaat de bouw van start en naar verwachting is in oktober 2011 het gebouw gereed.

Alle projecten op een rij

LOCATIE

DE GEINSCH HOF

28 > 4 WONINGEN VOOR 7 BEWONERS

35 > 5 WONINGEN VOOR 7 BEWONERS

ZUILENSTEIN

24 > 4 WONINGEN VOOR 6 BEWONERS

RICHTERSLAAN (NIEUWEGEIN)

12 > 2 WONINGEN VOOR 6 BEWONERS

BUNNIK

24 > 4 WONINGEN VOOR 6 BEWONERS

MONNIKENHOF (VIANEN)

24 > 4 WONINGEN VOOR 6 BEWONERS

ERVENSTAETE (HOUTEN)

30 > 5 WONINGEN VOOR 6 BEWONERS

Op dit moment is, buiten De Geinsche Hof, nog niet duidelijk welk project op welk moment gaat starten met de nieuwbouw

Kleinschalig wonen in De Geinsche Hof

Het heeft lang geduurd, heel lang geduurd maar gelukkig komt van uitstel geen afstel. Eindelijk gaat De Geinsche Hof nieuwbouwen én renoveren.

De Geinsche Hof heeft drie afdelingen voor mensen met dementie. Nu wonen daar nog gemiddeld 30 mensen per afdeling waarvan straks 59 bewoners in het gerenoveerde deel blijven wonen en 28 mensen in de nieuwbouw.

Iedere woning biedt straks onderdak aan 6 à 7 bewoners en heeft een eigen voordeur. Iedereen krijgt een studio met eigen of gedeeld sanitair en een gemeenschappelijk huiskamer en keuken.

DE STUDIO WORDT DOOR DE BEWONER EN FAMILIE DEELS ZELF INGERICHT.

Zorgspectrum levert onder anderen een bed maar het gaat bij de inrichting van de studio vooral om er de 'eigen kleur' aan te geven. Herkenning van eigen spullen is belangrijk voor mensen met dementie.

Tijdelijk is er wel wat ongemak want tijdens de renovatie gaan wonen en zorg gewoon door, maar gelukkig gaan de medewerkers van de afdeling mee naar de tijdelijke huisvesting van de bewoners. In december wordt er gestart met de werkzaamheden. De verwachting is dat in oktober 2011 de renovatie is afgerond en de bewoners hun intrek kunnen nemen in hun nieuwe woonomgeving. Als er verder geen opstakels zijn dan wordt de nieuwbouw een maand later opgeleverd. Hier komt onder anderen de groep jonge mensen met dementie te wonen.

Werkgroepen

Het duurt nog even voor het eerste kleinschalig wonen project een feit is maar gelukkig heeft De Geinsche Hof een "GO" gekregen en mag er nu nieuw gebouwd en verbouwd worden. In december wordt de eerste paal geslagen en de verwachting is dat in oktober 2011 het nieuwe gebouw in gebruik genomen kan worden.

Achter de schermen wordt er door alle locatiemanagers met medewerkers van alle disciplines, hard gewerkt om de visie op kleinschalig wonen meer op detail uit te werken. Er zijn 5 werkgroepen samengesteld die vanaf september aan de slag zijn, iedere werkgroep heeft een eigen thema: De werkgroepen, voorzitters en leden:

Inhoudelijke aspecten en consequenties voor de zorgorganisatie:

Marja de Graaf (DGH, voorzitter), Leo Kranendonk, Rob Verstraaten (FS), Regina Falck (Elder) en Paulien Geraerts

Financien:

Hermine Schuringa (VW, voorzitter), Leo Kranendonk, Martin Hemmen (EAS)

Huisvesting en Inrichting:

Dorien Raymakers (HVB, voorzitter), Wibaut Nouwens (CB), Jorien Henning (Elder), Joke van Amerongen (HVB) en Paulien Geraerts

Competenties medewerkers:

Janine van den Dool (HHE, voorzitter), Ellen van Assen (CS), Marja Vink (Elder), Helga Bos (CS) en Leo Kranendonk

Werkgroep inhoudelijke aspecten en consequenties voor de zorgorganisatie

Betrokkenheid mantelzorgers:

Jeroen Blaas (HHH, voorzitter), de heer P. Rijken (cliëntenraad), Rebecca van Leeuwen (HHH), Elise Wunnink (ZS), Marian Vermeulen (HHE) en Paulien Geraerts

De werkgroepen worden ondersteund door Leo Kranendonk of Paulien Geraerts vanuit het project kleinschalig wonen.

In januari ligt er een compleet uitgewerkte visie op kleinschalig wonen klaar als een soort 'bijbel'. Een uitgebreide beschrijving van de projectorganisatie en de opdrachten voor de werkgroep zijn te vinden op DMS onder:

Wil je meer informatie over een of meer werkgroepen of heb je zelf ideeën die je graag kwijt wilt? Mail je vraag of opmerking naar: Paulien Geraerts of Leo Kranendonk of bel: 030-6007169

Denk in het dagelijks leven en niet in de routines van het verpleeghuis!

Suzan Sijmonsma werkt als manager projecten bestuursbureau bij Aveant, aanbieder van (ouderen)zorg in en om de stad Utrecht. Zij is een belangrijke schakel bij Aveant als het gaat om kleinschalig wonen voor mensen met dementie.

Is er verschil tussen kleinschalig wonen in het verpleeghuis en stand alone?

Ja, dat verschil is enorm groot.

In De Koppel wordt zelf de was en de boodschappen gedaan, er wordt gekookt, bewoners nemen hun eigen spullen mee van thuis, er is geen linnenvoorziening. Mantelzorgers nemen van alles en nog wat mee van huis ook al hoeft het niet. Mantelzorgers zijn heel erg gericht om het voor pa of ma goed te krijgen. Ik krijg soms tranen in mijn ogen als ik zie hoe mooi en met hoeveel liefde een appartement is ingericht. We hebben nog geen handdoek hoeven kopen, het wordt aangevuld als het nodig is. Wij zorgen voor een hooglaagbed dat voldoet aan de eisen en voor stoffering. Er wordt niet elke dag een handdoek in de was gegooid, dat doe je thuis ook niet en dat is eigenlijk steeds weer de terugkerende vraag: 'Doe je dat thuis ook?'

Bij een grootschalige voorziening is het zo dat alles al geregeld is. De dokter is toch in huis, Lips staat voor de deur dus waarom zou je zelf wassen en als er via internet boodschappen besteld worden kan je dat toch ook voor de andere groepen doen. Lekker efficiënt toch? De zorg is nog teveel zorg aan het organiseren en denkt 'het is handig voor ons en schaadt de bewoner niet'.

Wat is de grote verandering?

De organisatie moet zich realiseren dat alle medewerkers nieuw gedrag moeten aanleren. De dokter moet leren dat hij een huisartsentas met spullen moet hebben om hulp te verlenen en niet verwacht dat er voorraad in de woning is. Dat geeft weer extra verantwoordelijkheden voor de begeleiders zoals zorgen dat een hechtset steriel blijft, datum controle etc. Er moet dus geregeld worden hoe je aan materialen komt die op dat moment nodig zijn dus.... 'hoe doet een huisarts dat?'

De zorgmedewerker denkt nog teveel in zorg en is minder toegerust op het bieden van welzijn. De AB wordt nog vaak 'ingevlogen' vanuit de grootschalige

voorziening. Hier moet echt nog scholing op komen omdat beide partijen goed zijn in hun eigen discipline en veel van elkaar kunnen leren maar we nog niemand in kunnen zetten als integraal medewerker. Medewerkers van De Koppel hebben veel scholing gehad. Zo heeft de kok twee weken 'kookles' gegeven op de woongroep en is er meer teamoverleg dan in andere situaties.

Managers vinden het moeilijk om leiding te geven op afstand. Heb je voor hen nog een goede raad?

Leidinggevend zijn bang dat ze een heleboel signalen missen die nu door henzelf of door anderen opgepakt worden. Mijn advies in deze is: 'Ga praten met een collega die een extramuraal team aanstuurt. Stel eisen aan het team, overleg regelmatig, neem de tijd om situaties te bespreken en vragen te stellen en vraag door. Richt je op de sterkte en de samenhang van het team en zorg dat iedereen zich voldoende veilig voelt om zaken bespreekbaar te maken. Toon begrip dat werken in een dergelijke nieuwe setting ook tijd vraagt om te leren en fouten te mogen maken.

Controle geeft geen garantie dat er niets kan gebeuren dat heb je zelfs bij grootschaligheid niet.

Heb je nog een tip voor ons om kleinschalig wonen tot een succes te maken?

Begin met een visie en als je die goed uitgewerkt hebt dan moet je alle vragen die je hebt kunnen beantwoorden. Je visie is het fundament. Hou rekening met wet- en regelgeving en wat voor mensen er gaan wonen. Neem daarop je maatregelen en richt het huis in op de kenmerken van die doelgroep. Bijvoorbeeld de voorzorgsmaatregelen die je neemt in de keuken.

Tot slot: Laat medewerkers meelopen met collega's die extramuraal werken. Daar leren ze enorm veel van!

Paulien Geraerts

Aveant kent kleinschalig wonen als onderdeel van een verpleeghuis en stand alone, in de wijk zonder een verpleeghuis of woonzorgcentrum in de nabijheid. De Koppel is hun eerste stand alone en staat in Utrecht in de wijk Lunetten. Ik heb met Suzan een gesprek over de do's en don'ts van het kleinschalig wonen.

Jullie verwachten veel van participatie van de mantelzorgers in De Koppel. Het is zelfs zo dat als mantelzorgers zich niet extra willen of kunnen inspannen er daar dan geen plaats is voor hun verwant en er elders binnen Aveant een plek gezocht wordt.

Dat klopt. Mantelzorgers kennen als geen ander de bewoner. Zij weten hoe het er thuis heeft uit gezien, kennen het sociale netwerk en daar willen wij ook van leren. We zien nu nog dat mantelzorgers op bezoek komen, naar het appartement gaan en vervolgens weer naar huis. Wat wij graag willen is dat zij participeren in de groep. Punt is dat de medewerkers het ook niet gewend zijn dat familie veel meer doet dan op bezoek komen. Daarom is het belangrijk dat de betrokkenheid georganiseerd wordt. De zorgmedewerker leeft nog bij de dingen die zich dagelijks aandienen. Helpend is dat er wekelijks of maandelijks een programma gemaakt wordt waar de mantelzorger zelf kan intekenen waarbij hij of zij wil helpen. Dat geeft veel meer duidelijkheid.

Van grootschalig denken naar kleinschalig wonen en werken

Leo Kranendonk stelt zich voor. Vanaf 1 mei jl. ben ik in Zorgspectrum werkzaam als programmamanager Kleinschalig Wonen. De Raad van Bestuur heeft me gevraagd om de voornemens die Zorgspectrum heeft met betrekking tot de invoering van kleinschalig wonen zodanig aan te sturen en te begeleiden dat deze voornemens vanaf 2010/2011 en verder, gerealiseerd kunnen worden. Ik ben voor die 'klus' twee dagen per week in dienst.

Dichterbij

Vanaf 1975 werk ik in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking bij Dichterbij, een organisatie die haar werkgebied heeft in Noordoost Noord Brabant, Zuid-Gelderland en Noord Limburg. Dichterbij is een fusie op fusie organisatie, waarin ik op heel veel verschillende plekken en in diverse functies een groot scala aan werkzaamheden heb gedaan. Ik ben dus aardig op de hoogte van wat er zoal in zorgland in Nederland speelt.

Een van de zaken waar ik me intensief mee bezig heb gehouden is de ombouw van drie grote intramurale instellingen naar kleinschalige vermaatschappelijkte vormen van wonen, leven en werken in misschien wel 50 dorpen en plaatsen in het werkgebied. Een operatie die bij elkaar zo'n vijftien jaar in beslag heeft genomen en waar volgend jaar de laatste cliënten van die instellingsterreinen naar nieuwe woningen elders zullen verhuizen.

Niet alleen stenen verplaatsen

Met die verandering zijn niet alleen stenen verplaatst, maar hebben mensen met een verstandelijke beperking meer gezicht gekregen in de samenleving en is die samenleving gaan ontdekken wat mensen met een verstandelijke beperking de gemeenschap te bieden hebben. Een prachtige ontwikkeling die natuurlijk niet alleen maar over rozen is gegaan, waar menig een veel vragen en bedenkingen bij had, maar uiteindelijk tot een hoge mate van tevredenheid bij mensen zelf, de begeleider en de familie, heeft geleid. Ik ben me ervan bewust dat zo'n proces niet een op een overgezet kan worden naar de ouderenzorg. Ouderen hebben (heel) lang een eigen leven geleid, in tegenstelling tot mensen met een verstandelijke beperking die vaak hun leven lang afhankelijk van anderen zijn.

Extra prikkel

Dat verschil is volgens mij een extra prikkel voor zorgorganisaties om de aansluiting te zoeken bij het leven dat ouderen hebben geleid om zich daar dienstbaar en respectvol aan op te stellen. Ik denk dat we, als we zelf hulpbehoevend oud worden, met verzorgers te maken willen krijgen die het fijn vinden om zich te verdiepen in wie die mens is waar hij of zij voor gaat zorgen. En vanuit die kennis samen invulling geeft aan het dagelijkse leven waarin het sociale netwerk van de bewoner een belangrijke rol krijgt. Het is volgens mij die uitdaging waar de ouderzorg voor staat, waar ze onder meer het kleinschalig wonen als antwoord op bedacht heeft. Een antwoord, waaruit volgens wetenschappelijk onderzoek blijkt dat niet alleen het welzijn van mensen met dementie toeneemt, maar ook de autonomie van de medewerker. Goede zaken waar ik me bij Zorgspectrum graag, samen met jullie, voor wil inzetten.

Kleinschalig werken vraagt om een grootschalig talent.

'Kleinschalig' klinkt een beetje als knus. Als gezellig en warm. De term kleinschalig wonen, suggereert dat er veel aandacht gegeven kan worden aan de bewoners van die kleinschalige woongroep. Daar wordt huiselijk samen de was gevouwen en om beurten de aardappels geschild. De eigen boontjes worden er gedopt terwijl het naar soep ruikt. Of naar appeltaart. Er is een verbondenheid, een eenheid, een wij-gevoel. Saamhorigheid binnen een minipopulatie, gebaseerd op een stevige onderlinge band. Zo klinkt het wel, die kleinschalige woonvorm waar mensen met cognitieve beperkingen een beschermd en steunend thuis geboden wordt. En jij, als zorgmedewerker, kan daar een bijdrage aan leveren. Jeetje, denk ik ineens, wat moet je daar allemaal wel niet voor kunnen, voor dat kleinschalige wonen waar nu zoveel over te doen is?

Je moet je vast en zeker goed kunnen verdiepen in dat wat de kleinschalige bewoner bezighoudt. En kleine conflictjes kunnen oplossen, omdat men elkaar soms zo snel misverstaat. En je moet secuur

kunnen plannen wanneer iedereen wat doet. Je moet het budget bewaken. En ondertussen een activiteit opzetten. Methodisch alles noteren in het zorgdossier. Of de krant voorlezen.

Je duikt in een intensief contact met mantelzorgers. Je zult met hen moeten gaan samenwerken en hen heel gericht kunnen ondersteunen. Zij zoeken hun steun ook heel gericht bij jou. Omdat jij er bent. Je zult de bewoners en mantelzorgers heel goed leren kennen. En zij jou. Dus je sociale vaardigheid moet stevig aanwezig zijn. Je moet ook kunnen incasseren en je moet ook zeker afscheid kunnen nemen. Je moet goed weten wat belevingsgerichte zorg inhoudt. Je moet je kunnen focussen en niet snel afgeleid raken. Je moet de rust bewaren en de sfeer bewaken. Je moet met de feestdagen werken, en bij nacht en ontij. En ondertussen moet je verantwoorde zorg waarborgen.

Je moet ook een aantal dingen zeker niet doen. Je moet niet taakgericht willen werken. Je moet ook niet gehospitaliseerd zijn. Je moet vooral niet kortzichtig

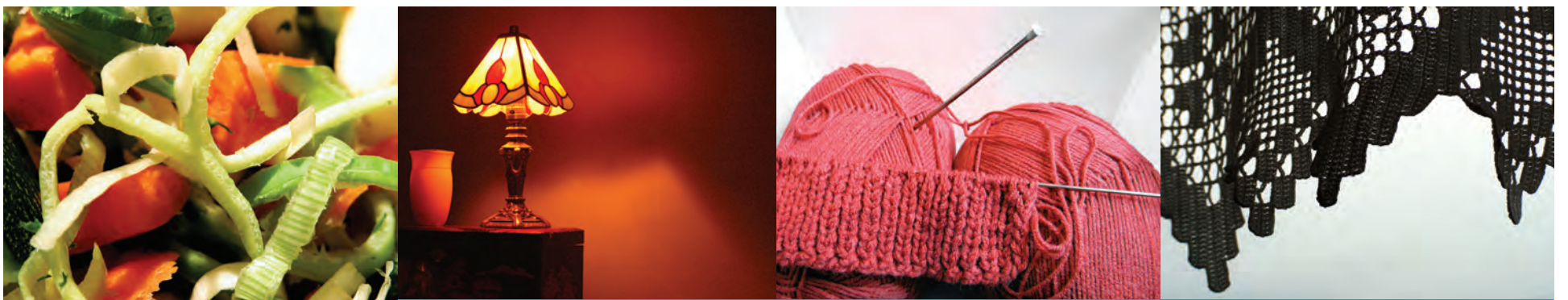
zijn. En niet onzeker worden als je moet dealen met wat zich onverwacht voordoet. Je moet echt geen last van stress hebben. En niet nerveus worden, als iets niet direct lukt. Je moet wel van goeie huize komen, zie ik nu. Wát een verantwoordelijkheid!

KLEINSCHALIG WONEN, ACH, HOE NIEUW KAN HET VOOR ONS NOG ZIJN...?

Maar als ik dit zo op som, dan krijg ik gelijk een beeld van het type kleinschalige zorgmedewerker. Ik ken die types eigenlijk wel. Ik zie ze regelmatig. En ik weet dat ze van goeie huizen komen. Van De Geinsche Hof bijvoorbeeld. En van Het Haltna Huis. Van Het Houtens Erf. Van Vreeswijk. En van Zuilenstein. Van de Schakel. En van Hof van Batenstein.

Daar komen ze vandaan, die grootschalige talenten. Daar lopen ze bij bosjes.

Floor Nachtegaal

Symposium kleinschalig werken voor grote talenten

Werken in een kleinschalige woonvorm; het gaat nu echt gebeuren!

Wij bereiden ons voor op de toekomst.

Noteer alvast in je agenda:

Dinsdag 8 maart van 10.00 – 16.00 uur of

Donderdag 7 april van 15.00 – 21.00 uur

Doelgroep: Medewerkers die 'binnenkort'

kleinschalig gaan werken of die dat graag willen.

zorgspectrum

Oog voor mij is het informatieblad van Zorgspectrum voor medewerkers en vrijwilligers en verschijnt vier keer per jaar.

Colofon

Redactiecommissie: Paulien Geraerts,
Leo Kranendonk
Eindredactie: Irene de Jong
Vormgeving: Member Since
Drukwerk: ESENES Vormgegeven communicatie

Redactieadres: Zorgspectrum
Redactie Oog voor mij
Postbus 1175, 3430 BD Nieuwegein
Mail: info@zorgspectrum.nl
www.zorgspectrum.nl

Zorgspectrum is in het bezit van het landelijke kwaliteitskeurmerk HKZ